

**СПЕЦІАЛЬНІ МЕДИЧНІ ЗНАННЯ У МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ:
ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ****SPECIAL MEDICAL KNOWLEDGE IN MURDER INVESTIGATION METHODOLOGY:
CONCEPT AND CONTENT**

Гудков І.І., аспірант кафедри криміналістики та судової медицини
Національна академія внутрішніх справ

У статті з'ясовано, що під спеціальними медичними знаннями, які використовують при розслідуванні вбивств слід розуміти знання, притаманні професійній медичній діяльності, що застосовуються при розслідуванні умисного протиправного заповодження смерті іншій людині з метою встановлення обставин медичного характеру для сприяння процесу доказування у кримінальних провадженнях у випадках і порядку, встановлених законом. З'ясування обсягу й структури спеціальних медичних знань є важливим, перш за все, для визначення функцій та меж компетенції суб'єктів їх використання. Виокремлені основні ознаки спеціальних медичних знань: сукупність професійних знань у галузі медицини, а також навичок із їх застосування; ними володіє обмежене коло осіб, що мають відповідну теоретично-практичну медичну підготовку; характеризують професійну медичну діяльність; необхідні для всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин, які входять до предмету доказування; порядок їх застосування регламентований законом; сфера їх реалізації не обмежується будь-якою стадією кримінального провадження; можуть застосовуватися на всіх етапах процесу доказування – при збиранні, перевірці та оцінці доказів.

Визначено структуру спеціальних медичних знань у вигляді трьохелементної теоретико-праксеологічної системи: знання з різних галузей медичної науки, отримані спеціалістом – медичним працівником (лікарем) або судово-медичним експертом під час навчання та професійної підготовки; навички та вміння з відповідної лікарської спеціальності; професійний досвід, як необхідна умова компетентності обізнаної особи. Таким чином, в основі такої будови зроблено акцент на наявність медичної складової: знань з різних галузей медичної науки, спеціальної медичної освіти та лікарської спеціальності, а також здобутим медичним працівником або судово-медичним експертом професійним досвідом.

Спеціальні медичні знання, які застосовуються обізнаними особами, безпосередньо у своїй структурі містять різні види медичних знань, які віднесені до галузі «охорона здоров'я» (педіатрія, акушерство та гінекологія, хірургія, гістологія, цитологія, стоматологія та ін.).

Використання спеціальних медичних знань у кримінальному провадженні здійснюється за участю спеціалістів – медичних працівників (лікарів) та судово-медичних експертів, які володіють спеціальними медичними знаннями та навичками та запрошуються для участі в процесуальних діях слідчим, прокурором, судом для вирішення спеціальних питань, що виникають при розкритті і розслідуванні вбивств.

Ключові слова: вбивство, знання, вміння, навички, спеціальні знання, медицина, спеціаліст, розслідування.

The article clarifies that special medical knowledge, which is used in the investigation of murders, should be understood as the knowledge inherent in professional medical activity, which is used in the investigation of the intentional unlawful causing of death to another person in order to establish the circumstances of a medical nature to facilitate the process of proof in criminal proceedings in cases and procedures established by law. Clarifying the scope and structure of special medical knowledge is important, first of all, for determining the functions and limits of competence of the subjects of their use. The main features of special medical knowledge are highlighted as a set of professional knowledge in the field of medicine, as well as skills in their application; they are owned by a limited number of persons with appropriate theoretical and practical medical training; characterize professional medical activity; necessary for comprehensive, complete and objective clarification of the circumstances that are included in the subject of proof; the procedure for their application is regulated by law; the scope of their implementation is not limited to any stage of criminal proceedings; can be used at all stages of the evidence process – when collecting, checking and evaluating evidence.

The structure of special medical knowledge is determined in the form of a three-element theoretical and praxeological system: knowledge from various branches of medical science, obtained by a specialist – a medical worker (doctor) or a forensic medical expert during training and professional training; skills and abilities in the relevant medical specialty; professional experience as a necessary condition for the competence of a knowledgeable person. Thus, at the basis of such a structure, emphasis is placed on the presence of a medical component: knowledge of various branches of medical science, special medical education and medical specialty, as well as professional experience gained by a medical worker or forensic medical expert.

Special medical knowledge, which is used by knowledgeable persons, directly in its structure contains various types of medical knowledge, which are assigned to the field of «health care» (pediatrics, obstetrics and gynecology, surgery, histology, cytology, dentistry, etc.).

The use of special medical knowledge in criminal proceedings is carried out with the participation of specialists – medical workers (doctors) and forensic medical experts who possess special medical knowledge and skills and are invited to participate in procedural actions by the investigator, prosecutor, and court to resolve special issues arising in detection and investigation of murders.

Key words: murder, knowledge, skills, abilities, special knowledge, medicine, specialist, investigation.

Україна, як і кожна цивілізована демократична держава головним своїм пріоритетом, найвищою соціальною цінністю визнала людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку [1]. Одним і основних обов'язків держави є захист людини, її прав та свобод від протиправних і, зокрема, насильницьких посягань. Водночас, загострення соціально-економічної та політичної ситуації в Україні негативно впливає на стан криміногенної ситуації, яка характеризується суттєвим збільшенням кількості зареєстрованих тяжких та особливо тяжких злочинів. Так, порівняльна характеристика статистичних даних Національної поліції України за 2017 та 2022 роки засвідчує, що до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) внесено, відповідно, відомості про 34512 кримінальних правопорушень, серед яких особливо тяжкі

26603, тяжкі 9909, особам вручено повідомлено про підозру – 15120 (особливо тяжкі – 6328, тяжкі – 8792), направлено до суду – 11051 (особливо тяжких – 4028, тяжких – 7023) кримінальних проваджень [2], що зумовлює необхідність застосування заходів реагування.

У той же час, одним із першочергових завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений (ст. 2 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України) [3].

Належно організована професійна діяльність органів досудового розслідування має забезпечити виконання

цього завдання, попри те, що наразі спостерігається зміна якісних характеристик злочинності, суттєво розширюються її межі. Суб'єкти, які вчиняють кримінальні правопорушення, знаходять нові та добре завуальовані способи вчинення останніх.

Тому якісне та ефективне розслідування вбивств потребує використання спеціальних знань, зокрема і спеціальних медичних знань. Своячасна та якісна допомога обізнаних у певній галузі знань осіб, професійна допомога фахівців у галузі медицини при проведенні слідчих (розшукових) дій та судово-медичних експертиз, а також їх консультативна допомога сприятиме ефективному розкриттю та розслідуванню таких злочинів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретичне підґрунтя статті складають роботи науковців, які вивчали проблеми використання спеціальних знань при розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів, нормативного регулювання участі спеціаліста у кримінальному провадженні, зокрема В.І. Галагана, І.Г. Галдецької, Є.О. Даніч, Л.Г. Дунаєвської, А.В. Іщенко, Є.В. Ковалевської, В.С. Кузьмічова, С.Д. Лук'янчикова, В.М. Махова, Л.В. Омельчук, Б.В. Романюка, К.А. Садчікової, В.В. Семенова, Б.В. Стецик, Л.Д. Удалової, С.С. Чернявського, Ю.М. Черноус, В.В. Юсупова, В.О. Яремчук та інших.

Вагомий внесок таких учених у розроблення предмету статті є безперечним, однак аналіз вітчизняної криміналістичної та кримінальної процесуальної теорії й практики показує, що в умовах сьогодення вельми актуальним залишається з'ясування поняття та змісту використання спеціальних медичних знань при розслідуванні вбивств.

Виклад основного матеріалу. Пізнання події злочину та дій злочинця, який його вчинив, вимагає від слідчого, який здійснює розслідування, усебічного, об'єктивного та повного дослідження всіх його обставин. Для досягнення такого результату до кримінального провадження залучають спеціалістів, використовують інші форми спеціальних знань. Тому успіх розслідування злочинів пов'язаний з умілим використанням спеціальних знань.

Серед злочинів проти особи особливою небезпекою становлять ті, що посягають на життя та здоров'я людини. Особливості розслідування таких злочинів зумовлюються об'єктивними і суб'єктивними чинниками. В першу чергу це стосується широкого розмаїття способів позбавлення особи життя або заподіяння тілесних ушкоджень, що безпосередньо впливає на слідову картину і зумовлює активне використання спеціальних знань, зокрема в галузі медицини, при обранні засобів і методів дослідження для отримання інформації, необхідної для встановлення особи, яка вчинила такий злочин [4, с. 18].

Спеціальні знання в кримінальному судочинстві почали використовувати з давніх часів, для чого запрошували осіб, які допомагали виконувати складні завдання під час розслідування. Проте перші спеціальні знання мали здебільшого практичний, а не науковий зміст, їх носіїв називали «обізнаними людьми». Здавна цим терміном позначали осіб, які володіли спеціальними знаннями та навичками і здійснювали різні дослідження, брали участь в оглядах, їх допитували для роз'яснення наукових положень, що мали значення для встановлення істини. Обізнаних осіб залучали органи слідства й суду для надання допомоги під час розслідування [5, с. 244].

На сьогодні, у діючому кримінальному процесуальному законодавстві відсутнє визначення поняття «спеціальні знання», «спеціальні медичні знання», а роз'яснення цих термінів серед науковців залишається дискусійним.

Так, Н.М. Косміна зазначає, що спеціальні знання під час досудового розслідування застосовуються для пошуку, фіксації, вилучення слідів злочину та їх дослідження з метою отримання криміналістично значущої інформації [6, с. 25–26]. В.Д. Юрчишин, під спеціальними зна-

ннями розуміє сукупність науково обґрунтованих знань в галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла певної особи в межах будь-якої професії, які відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства є необхідними для повного, всебічного, об'єктивного встановлення обставин, що входять в предмет доказування та вирішення інших завдань кримінального процесу [7, с. 44]. В.В. Ціркаль зазначає, що спеціальні знання – це незагальновідомі у судочинстві науково-технічні і практичні знання, набуті в результаті професійного навчання чи роботи за певною спеціальністю особою, яка залучена в якості спеціаліста чи експерта [8, с. 8].

Такі визначення відображають структуру змісту спеціальних знань і процесуальний характер цього поняття. Як з цього приводу зазначив В.Ю. Шепітько: «спеціальні знання – це сукупність сучасних знань в окремій галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла. Вони отримані в результаті спеціальної підготовки чи професійного досвіду і використовуються з метою розслідування злочинів, організації оперативно-розшукових заходів, виконання експертних і судових досліджень. Спеціальні знання включають в себе також навички і вміння. Таким чином, під спеціальними знаннями варто розуміти систему наукових даних (відомостей) або навичок об'єктивного характеру, отриманих у результаті вищої професійної підготовки, наукової діяльності, досвіду практичної роботи, що відповідають сучасному рівню» [9, с. 207; 10, с. 17–18].

За думкою Б.В. Романюка, спеціальні знання – це сукупність науково обґрунтованих відомостей окремого (спеціального) виду, якими володіють особи (спеціалісти) у межах будь-якої професії в різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла, і відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства використовують їх для успішного вирішення завдань кримінального судочинства [11, с. 8; 12, с. 150]. В.В. Юсупов вважає, що в кримінальному, цивільному, адміністративному, господарському судочинстві спеціальними знаннями слід вважати професійні знання осіб, які залучені в установленому законодавством порядку для проведення експертизи або дослідження об'єктів, явищ і процесів, що мають значення для правильного вирішення справи. Дослідник розмежував суб'єктів спеціальних знань (експерти та спеціалісти) і сторони, що використовують спеціальні знання (слідчі, захисники (адвокати), прокурори та судді) [13, с. 13].

Низка авторів розглядають спеціальні знання з позиції доступності та вважають, що спеціальні знання не є загальнодоступними. Важливе значення для характеристики спеціальних знань мають такі ознаки, як незагальновідомість та незагальнодоступність. Так, А.В. Іщенко та Р.П. Марчук, вважають, що спеціальні знання – це категорія, яка означає таку сукупність знань, з якою учасники процесу (наприклад, захисник) компетентні у галузі матеріального та процесуального права, однак нерідко для з'ясування істини у справі необхідні й інші незагальновідомі знання [14, с. 209]. В.І. Гончаренко зазначає: «спеціальні знання мають бути ширшими та глибшими, ніж знання в аналогічних галузях інших осіб; такими не вважать знання загальновідомі та загальнодоступні» [15, с. 114]. Г.М. Надгорний вважає, що спеціальні знання не належать до загальновідомих, утворюють підґрунтя професійної підготовки з наукових, інженерно-технічних та виробничих спеціальностей, а також незагальновідомі знання, необхідні для заняття будь-якими видами діяльності [16, с. 38]. Це сукупність відомостей, зазначає З.М. Соколовський, отриманих в результаті професійної спеціальної підготовки, які створюють для їх власника можливість вирішення питань в будь-якій галузі [17, с. 202]. Цікавою є позиція В.В. Семенова, який вважає, що спеціальні знання – неодноразово апробовані наукові знання, практичні вміння та навички, які сформувалися під час отримання загальної та професійної освіти,

досвіду роботи за спеціальністю і які можна використати відповідно до процедурних правил кримінально-процесуального закону для вирішення його завдань [18, с. 20].

Слушно зауважити, що М.В. Салтевський мав свій погляд та під спеціальними знаннями розумів постійно удосконалюванні набуті знання, вміння, навички, які використовуються в будь-якій галузі людської діяльності, отримані в процесі спеціальної освіти, досвіду і практичної діяльності (за винятком професійних знань осіб, що здійснюють розслідування), необхідні для швидкого і повного розкриття і розслідування кримінального правопорушення, а також розгляду справи в суді [19, с. 184]. При цьому, він відзначав, що знання, якими володіє спеціаліст, були отримані ним в процесі професійного навчання і являють собою певну сукупність, що характеризує його як спеціаліста, зокрема, юриста, лікаря тощо. А тому, він вважав, що називати їх спеціальними для особи, яка ними володіє, не можна, оскільки їх використання входить в його професійні обов'язки. Тому, вони є спеціальними тільки для того, у кого інша професія. Таким чином, знання виступають спеціальними тільки відносно інших знань, відмінних за змістом.

Таким чином, варто констатувати, що спеціальні знання є не загальновідомими та не загальнодоступними, тому що такими знаннями володіє особа в конкретній галузі науки, техніки чи мистецтві. Серед основних ознак, що характеризують сутність та дають можливість визначити поняття «спеціальних знань» можна виокремити наступні: 1) загальна мета використання спеціальних знань спрямована на сприяння вирішення завдань кримінального судочинства, зокрема, на повне й швидке розкриття та розслідування злочинів; 2) спеціальні знання ґрунтуються на сучасних досягненнях науки і техніки; 3) спеціальні знання являють сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок; 4) за способом отримання спеціальні знання набуваються шляхом спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду роботи [20, с. 40].

Основними ознаками спеціальних медичних знань при розслідуванні вбивств є: сукупність професійних знань у галузі медицини, а також навичок із їх застосування; ними володіє обмежене коло осіб, що мають відповідну теоретично-практичну медичну підготовку; характеризують професійну медичну діяльність; необхідні для всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин, які входять до предмету доказування; порядок їх застосування регламентований законом; сфера їх реалізації не обмежується будь-якою стадією кримінального провадження; можуть застосовуватися на всіх етапах процесу доказування – при збиранні, перевірці та оцінці доказів.

Таким чином, структуру спеціальних медичних знань можна охарактеризувати у вигляді трьохелементної теоретико-праксеологічної системи: 1) знання з різних галузей медичної науки, отримані спеціалістом – медичним працівником (лікарем) або судово-медичним експертом під час навчання та професійної підготовки; 2) навички та вміння з відповідної лікарської спеціальності; 3) професійний досвід, як необхідна умова компетентності об'єкту особи.

До використання спеціальних медичних знань при розслідуванні вбивств залучаються спеціалісти або експерти, які є фахівцями залученими слідчим для участі у проведенні досудового розслідування, покликани розширити практичні можливості у виявленні, закріпленні і дослідженні джерел доказової інформації, необхідних для розкриття та розслідування злочину, за допомогою застосування спеціальних знань і навичок. Слід врахувати, що у кримінальних провадженнях про вбивства, згідно з ч. 2 ст. 242 КПК України, обов'язковими є експертизи щодо: встановлення причин смерті (п. 1); встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень (п. 2); визначення психічного стану підозрюваного за наявності

відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності (п. 3) [3; 21, с. 77–78].

Відповідно до ст. 71 КПК України спеціаліст – це особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок, і бере участь у проведенні слідчої (розшукової) дії під час досудового розслідування та у судовому розгляді [3].

З аналізу ст. 69 і ст. 101 КПК випливає, що судовий експерт – це особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань. Із співставлення змісту цих норм можна зробити висновок, що статуси «спеціаліст» і «експерт» мають наступні спільні ознаки. Ці особи: 1) не зацікавлені в результатах провадження; 2) володіють спеціальними знаннями; 3) беруть участь у кримінальному судочинстві. Різниця між спеціалістом і експертом обумовлена: 1) завданнями, які ставляться перед ними замовником дослідження (експертизи); 2) кримінальною відповідальністю судового експерта (ст. 384 та ст. 385 КК); 3) відмінністю оформлення результатів їх роботи та процесуальним значенням [3].

На думку, Б. В. Романюк, експерт – це особа, що володіє визначеними спеціальними знаннями, досвідом і навичками і залучається суб'єктом розслідування, коли за його допомогою необхідно провести глибоке, всебічне наукове дослідження й аналіз зібраних матеріалів (об'єктів) для відповідних висновків з обґрунтованими відповідями на питання, що мають значення для прийняття правильного рішення у справі [11, с. 51]. Водночас, нормативний аналіз ст. 69 і ст. 101 КПК України показав, що судовий експерт – це особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового та судового слідства (ст. 1 Закону України «Про судову експертизу») [22]. Сутність експертизи полягає у проведенні дослідженою особою (експертом) за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, на основі його спеціальних пізнань самостійного дослідження, необхідного для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, що відображено у висновку експерта. Такий висновок вважається окремим процесуальним джерелом доказів (ч. 2 ст. 84, ст. 101, 102 КПК України). Відтак неприпустимо підміняти експертизу консультацією спеціаліста навіть у тому разі, якщо призначення експертизи не є обов'язковим (випадки, коли слідчий зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи закріплені у ч. 2 ст. 242 КПК України) [3; 23, с. 49–50].

Експертиза в кримінальному провадженні: призначається, коли для вирішення певних питань потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання; проводиться експертом – особою, досвідченою в певній спеціальній галузі (галузях) знань; має самостійний характер та особливу процесуальну форму оформлення результатів. Проведення

експертизи включає в себе: залучення експерта; проведення експертних досліджень; підготовку висновку експертом з питань, які поставлені перед ним сторонами кримінального провадження, слідчим суддею чи судом.

Із співставлення змісту цих норм можна зробити висновок, що статуси «спеціаліст» і «експерт» мають наступні спільні ознаки. Ці особи: 1) не зацікавлені в результатах провадження; 2) володіють спеціальними знаннями; 3) беруть участь у кримінальному судочинстві. Різниця між спеціалістом і експертом обумовлена: 1) завданнями, які ставляться перед ними замовником дослідження (експертизи); 2) кримінальною відповідальністю судового експерта (ст. 384 та ст. 385 КК); 3) відмінністю оформлення результатів їх роботи та процесуальним значенням [3; 24, с. 61].

У той же час, В.В. Ковалевська, запропонувала поняття таких суб'єктів: спеціаліст – медичний працівник – це не зацікавлена в результатах провадження особа з вищою медичною освітою, відповідною спеціальністю в разі необхідності, професійним досвідом, яка володіє медичними знаннями і може надавати допомогу слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок; судово-медичний експерт – це не зацікавлена в результатах провадження особа з вищою медичною освітою, кваліфікацією «лікар» із певної спеціальності та навичками професійної діяльності, яка атестована у визначеному законодавством порядку, володіє необхідними медичними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення судово-медичної експертизи та надання висновку з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань, а в разі порушення процесуальних вимог несе відповідальність, передбачену законом [25].

З використанням спеціальних знань деякі вчені пов'язують загалом застосування науково-технічних і техніко-криміналістичних засобів [26, с. 24]. Так, Б.В. Романюк зазначає, що форма реалізації спеціальних знань залежить насамперед від суб'єкта, виду діяльності та мети їх застосування [11, с. 8]. На нашу думку, у науковій літературі немає однозначного вирішення питання щодо форм використання спеціальних знань у процесі розслідування насильницьких злочинів, а тому формами використання спеціальних знань під час розслідування вбивств є:

а) процесуальна форма, що полягає в участі суб'єктів спеціальних знань у проведенні слідчих (розшукових) дій. До основних процесуальних форм застосування спеціальних знань і технічних засобів В.К. Лисиченко та В.В. Циркаль відносять: безпосереднє використання їх слідчим, прокурором (у тому числі криміналістом) і складом суду при виконанні своїх процесуальних функцій збирання, дослідження й оцінки доказів; участь спеціалістів при провадженні слідчих дій; призначення і провадження судових експертиз [27, с. 50–51];

2) непроцесуальна форма, що полягає в отриманні слідчим консультацій, роз'яснень, проведенні попереднього дослідження. До непроцесуальних – відносять консультативну та довідкову діяльність суб'єктів спеціальних знань (усну чи у вигляді довідок); попередні дослідження матеріальних об'єктів спеціалістами й експертами (в усній чи письмовій формі); результати перевірок за криміналістичними обліками (у вигляді довідок).

Висновки. Таким чином, під спеціальними медичними знаннями, які використовують при розслідуванні вбивств слід розуміти знання, притаманні професійній медичній діяльності, що застосовуються при розслідуванні умисного протиправного заподіяння смерті іншій людині з метою встановлення обставин медичного характеру для сприяння процесу доказування у кримінальних провадженнях у випадках і порядку, встановлених законом.

До використання спеціальних медичних знань при розслідуванні вбивств залучаються *спеціалісти* (особа, яка володіє спеціальними знаннями та залучається до участі в процесуальних діях в порядку, встановленому чинним КПК України, для сприяння у виявленні, закріпленні та вилученні предметів і документів, застосуванні технічних засобів в дослідженні матеріалів кримінального провадження, для постановки питань експерту, а також для роз'яснення питань, які входять в його професійну компетенцію. Видається за необхідне передбачити в КПК України обов'язкову участь спеціаліста в галузі медицини при відібранні зразків для порівняльного дослідження, якщо вони пов'язані з життєдіяльністю організму людини) або *експерти*, які є фахівцями залученими слідчим для участі у проведенні досудового розслідування, покликани розширити практичні можливості у виявленні, закріпленні й дослідженні джерел доказової інформації, необхідних для розкриття та розслідування злочину, за допомогою застосування спеціальних знань і навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Галдецька І. Г. Правові та наукові основи використання спеціальних медичних знань при розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 231 с.
5. Гусаченко Є. О. Історико-правові передумови використання спеціальних знань. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3 (96). С. 243–253.
6. Косміна Н. М. Спеціальні знання обізнаних осіб під час розслідування незаконного обігу наркотиків та їх структура. *Криміналістичний вісник*. Київ, 2013. № 1 (19). С. 23–30.
7. Юрчишин В. Д. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Івано-Франківськ, 2006. 227 с.
8. Циркаль В. В. Тактика производства следственных действий с участием специалистов : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Киев, 1984. 26 с.
9. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. акад. НАН України В. Я. Тація. Харків : Право, 2001. 560 с.
10. Шепітько В. Ю. Проблеми використання спеціальних знань крізь призму сучасного кримінального судочинства в Україні. *Судова експертиза*. 2014. № 1. С. 11–18.
11. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2002. 222 с.
12. Романюк Б. В. Спеціальні знання – основа кримінально-процесуального пізнання на досудовому слідстві. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2002. № 4. С. 143–152.

13. Юсупов В.В. Криміналістика в Україні у XX – на початку XXI ст. (історико-теоретичне дослідження): автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2019. 40 с.
14. Іщенко А.В., Марчук Р.П. Використання спеціальних знань у правоохоронній практиці: старі та нові проблеми. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2001. № 3. С. 204–211.
15. Гончаренко В.И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве. Киев : Высш. школа, 1980. 160 с.
16. Надгорный Г.М. Гносеологические аспекты понятия «специальные знания». *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 1980. Вып. 21. С. 36–40.
17. Соколовский З.М. Понятие специальных знаний. Криминалистика и судебная экспертиза. Киев : Вища школа, 1969. № 6. С. 200–209.
18. Семенов В.В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 212 с.
19. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник. Київ : Кондор, 2005. 586 с.
20. Чаплинський К.О. Наукові підходи щодо визначення поняття та сутності спеціальних знань у кримінальному судочинстві. *Актуальні питання теорії і практики криміналістичної науки* : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 23 січ. 2015 р.). Київ : «Гельветика», 2015. С. 37–41.
21. Ілляшенко М.О., Саковський А.А. Залучення експерта захисником для проведення експертизи під час розслідування вбивств. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. Вип. 4 (121). С. 74–84. doi: <https://doi.org/10.33270/01211214.74>
22. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. № 4038-XII. *Верховна Рада України*: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/4038-12>.
23. Щербаківський М.Г. Проведення використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с.
24. Моїсєєв О.М. Висновок експерта в контексті взаємодії процесуальних суб'єктів : монографія. Донецьк : Норд-Прес-Дон НУДОН НДІСЕ МЮ України, 2007. 187 с.
25. Ковалевська Є.В. Використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Київ, 2018. 22 с.
26. Бахин В.П., Гончаренко В.И., Клименко Н.И. Советская криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений: учебник / под ред. В.К. Лисиченко. Киев: Вища шк., 1988. 405 с.
27. Лисиченко В.К., Циркаль В.В. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике: учеб. пособ. Киев: КГУ, 1987. 100 с.